

Debat

Ringmærkningens fremtid

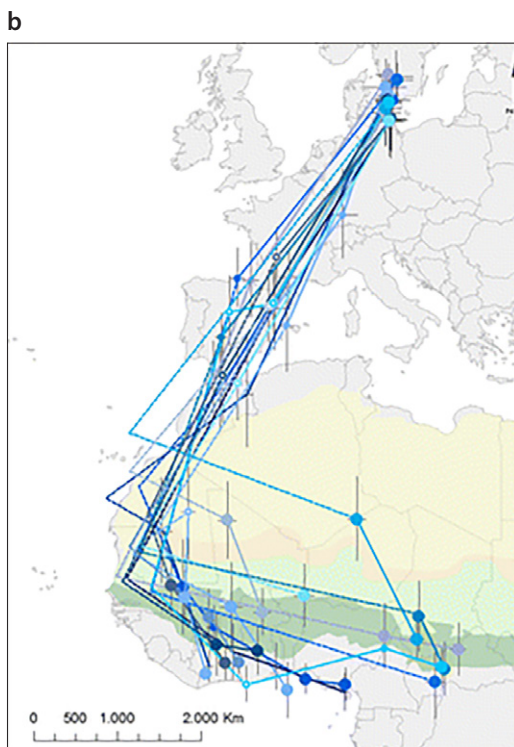
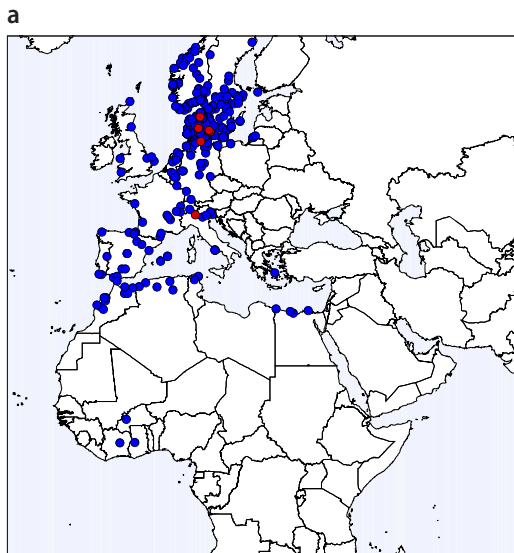
I mere end 100 år har ringmærkning været en kilde til glæde, fascination og indsigt i fuglenes biologi og ikke mindst årlige træk mellem yngle- og overvintringsområder. Alene her i landet er der ringmærket langt over 4 mio. fugle, hvoraf mere end 180 000 er blevet genmeldt og dermed har været med til at kaste lys over mange forhold via et stort antal videnskabelige analyser med deraf følgende artikler og bøger. Sidst har vi fået et vildt imponerende værk, *Dansk Ringmærkningsatlas*, der sammenstiller og analyserer resultaterne fra de mange års indsats fra hovedsageligt frivillige ringmærkere, og på europæisk niveau er der et samlet atlas på vej, som sætter vores og de andre EURING-landes ringmærkningsresultater sammen til en større helhed (se DOFT 112: 35-36, 2018).

Men som det vil være læsere af nærværende tidskrift bekendt, har nye elektroniske sporingsteknikker endnu engang revolutioneret vores muligheder for indsigt i alt fra fuglenes bevægelser fra minut til minut til trækket over åbent hav fra Arktis til den sydlige halvkugle. Sidst har mærkning af blot 37 Løvsangere på Amager Fælled med lysloggere fortalt os langt mere end 100 års ringmærkning af en kvart million Løvsangere alene i Danmark (se figurerne samt *Fugle & Natur* 2018, 2: 12-13). Det er resultater, som aldrig ville kunne opnås med almindelig ringmærkning, og som igen og igen får en til at tabe næse og mund.

Derfor må man nu spørge, hvor meningsfuldt det er, at mere end 150 frivillige ornitologer ringmærker fugle på traditionel vis? Det er svært at nå til andet svar, end at vi skal være glade for alt det, vi har opnået indtil nu, men at det ikke er den vej, vi skal fortsætte ad i fremtiden.

Har den traditionelle ringmærkning så helt udspillet sin rolle? Nej, det mener jeg langtfra, men den skal drives på en langt mere systematisk måde, så resultaterne bliver anvendelige på anden måde end at fortælle os, hvor fuglene flyver hen om vinteren. Det er alt lige fra

Sammenligning af resultaterne af a) 100 års ringmærkning af en kvart million Løvsangere i Danmark (fra *Dansk Ringmærkningsatlas*) og b) mærkning af 37 Løvsangere på Amager Fælled med lysloggere i 2014-15 (fra *Mov. Ecol.* 5: 17, 2017). Hvor de første 100 års mærkning har givet tre genfund fra overvintringsområdet i Vestafrika, har 15 genfangede fugle med lysloggere givet os et detaljeret billede af trækets forløb og spredningen i Vest- og Centralafrika.

populationsundersøgelser ved hjælp af store antal fugle med farveringe, halsbånd eller benringe med så store tegn, at de kan aflæses igen og igen på afstand, til overvågning af fuglebestandenes dødelighed og ynglesucces ved hjælp af Constant Effort Site-mærkning (CES; se DOFT 111: 121-122, 2017).

En sådan systematiseret ringmærkning vil kunne bringe os et skridt nærmere på ikke alene at kunne påvise op- og nedgange i fuglebestandene som fx ved DOFs punkt-tællinger, men også om det fx er voksenoverlevelsen eller ynglesuccesen, der er problemet, hvis en bestand aftager i bekymrende grad. Altså ikke bare hvordan en bestand udvikler sig, men også hvorfor, hvilket selvfølgelig er væsentligt ift. at vurdere, om den danske forvaltning af landskabet halter, eller det er under træk eller i overvitringskvartererne, at problemerne er størst.

Dette er allerede en del af Ringmærkningscentralens strategi for 2017-19, idet "Ringmærkningscentralen ønsker [...] at fokusere ringmærkningsaktiviteter indenfor overvågning som én større projektgruppe, kaldet Monitoring, bestående af CES, fuglestationsprogrammer og målrettet ekstensiv overvågning (MEO). Hertil kommer fortsættelse af projekt Fåtalige ynglefugle, med undersøgelser af sjældne og fåtalige ynglefugle, der kun undtagelsesvist dækkes af andre programmer."

På denne baggrund vil jeg foreslå, at alle de frivillige DOFere, der hvert år ringmærker fugle, sammen med de ansvarlige for mærkningen skubber lidt mere på for at få drejet ringmærkningen i retning af egentlige populationsundersøgelser, herunder langt flere CES-grupper, end der er nu, hvor det går alt for langsomt med oprettelse af nye sites. Det vil kunne sikre en meningsfuld ringmærkning måske i endnu 100 år.

Hans Meltofte

Ringmærkningens fremtid i Danmark? En kommentar til Meltofte

Ringmærkningen er en unik metode inden for biologien – på mindst to måder. For det første gør den, at man nemt, billigt og smertefrit kan genkende vildtlevende individer og ideelt set følge dem gennem deres liv. Og for det andet involverer den et stort antal kvalificerede og motiverede frivillige, og er dermed et klassisk eksempel på 'citizen science'. Ringmærkning er en af hovedgrundene til, at vi ved meget mere om vores vilde fugle end om andre dyr, og til at ornitologien har bidraget uforholdsmæssigt meget til grundforskningen inden for mange af biologiens felter. Disse unikke styrker skal vi holde fast i! Det er derfor nødvendigt vedvarende at støtte og udbygge det uundværlige bidrag til dansk fugleforskning, som de frivillige ringmærkere står for.

Hvad er så ringmærkningens hovedrolle i dag? Som

I fremtiden bør ringmærkning i langt højere grad foregå som led i langsigtede, systematiske projekter som fx Constant Effort Site-mærkning, hvor grupper af ringmærkere slutter sig sammen om at udføre arbejdet. Foto: Henning Ettrup.

Meltofte skriver er den blevet overhalet af den teknologiske udvikling som metode til at undersøge trækmønstre og kortlægge overvitringsområder, i hvert fald for de fleste arter. Til gengæld er ringmærkningen stadig uerstattelig som metode til at fremskaffe den viden, vi behøver for at kunne beskytte og forvalte vores fuglebestande. Ved hjælp af ringmærkning kan vi kvantificere de grundlæggende processer, som betinger bestandenes udvikling: overlevelse, ungeproduktion og udveksling af individer mellem delbestande. Ringmærkning er derfor i dag et af de vigtigste overvågningsredskaber, vi har til at forstå udviklingen i bestandene, og hvilke faktorer der påvirker dem. Lande som Storbritannien, Frankrig og Holland driver omfattende, strukturerede overvågningsprogrammer baseret på frivillig ringmærk-

ning – og netop derfor er det ofte disse lande, vi må gå til, når vi leder efter viden om årsagerne til ændringer i den danske fuglefauna.

Og hvordan kan ringmærkningen i Danmark så bedst bidrage til dette mål? Først og fremmest er det vigtigt, at fangst og mærkning foregår på en systematisk og langsigtet vis. Lange, systematisk indsamlede dataserier er helt uundværlige, når man skal identificere årsagerne til bestandsændringer. 'Constant Effort Sites' (CES) er en oplagt måde at opnå dette, og som fremhævet af Meltofte er det vigtigt at styrke det danske CES-program med flere lokaliteter, og sikre at eksisterende lokaliteter kører videre. Men CES er ikke et universalsværktøj. Mange arter dækkes ikke, og nogle ringmærkere foretrækker at arbejde på andre måder. Her er der grund til igen at søge inspiration i Storbritannien, hvor British Trust for Ornithology som en vigtig del af sit integrerede overvågningsprogram opererer med 'Retrapping adults for survival' (RAS). Under RAS udvælger ringmærkerne selv, hvilken art de vil arbejde med, men forpligter sig til at arbejde på at opbygge en mærket bestand (ved brug af metalringe eller farveringe) og satse hårdt på at genfang eller aflæse fuglene gennem en længere årrække.

Ornitologer, som ikke ringmærker, kan også let bidrage til indsamling af værdifuld viden om farveringmærkede fugle. Her kan vi i Danmark blive bedre til at udnytte de muligheder, som aflæsning af farveringe giver, men det forudsætter både at flere ornitologer prioriterer det, og at de får hurtig tilbagemelding på deres observationer. På den måde er det med tiden muligt at indsamle tilstrækkeligt med data til at belyse ændringer i overlevelse og ungeproduktion samt deres årsager.

Et eminent dansk eksempel på, hvad en ringmærker kan opnå gennem langsigtet, systematisk arbejde, er Peder Thellessens mangeårige mærkning af Stære, som

har vist, at kuldstørrelse og ungeproduktion har været uændret hos ham trods mere end 40 års tilbagegang i den danske ynglebestand (Thellessen 2002, 2017). Hans regelmæssige ringmærkning af unger har også vist, at Stærene har fremrykket læggedatoen for deres første kuld med en dag pr. fem år.

Som forskningsinstitution ser vi vores rolle i forhold til ringmærkningen og dens fremtid således: For det første skal vi bidrage til at prioritere ved at gøre det klart, hvor der er særlig brug for ny viden for at understøtte forvaltning og beskyttelse. Det er dog vigtigt at fremhæve, at man ikke altid på forhånd kan vide, hvilken viden der bliver brug for, og at enhver langsigtet, systematisk dataindsamling bør opmuntres. For det andet skal vi bidrage med et både teoretisk og praktisk fundament for dataindsamlingen, således at de indsamlede data får en tilstrækkelig kvalitet til at kunne bruges i senere analyser. Og endelig skal vi bidrage med faglig (herunder statistisk) ekspertise til at analysere data i samarbejde med de ringmærkere, som har indsamlet dem. Det vil i visse tilfælde kunne ske i form af større eller mindre studentprojekter under vejledning af aktive fugleforskere. For os at se har vi i Danmark et godt fundament af højt erfarne ringmærkere, som kan bidrage med både oplæring af nye ringmærkere, videreførelse af igangværende projekter og igangsættelse af nye værdifulde projekter både herhjemme og i udlandet.

*Morten Frederiksen, Thomas Bregnballe og Tony Fox,
Institut for Bioscience, Aarhus Universitet*

Thellessen, P.V. 2002: Fænologiske og ynglebiologiske undersøgelser af Stær i Sydvestjylland, med bemærkninger om trækket. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 96: 75-82.

Thellessen, P.V. 2017: Kuldstørrelse og yngletidspunkt hos Stær i Sydvestjylland 1971-2015. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 111: 87-95.

Store mængder aflæsninger af individuelt mærkede fugle er en forudsætning for moderne populationsdynamiske studier. Her kan feltornitologer bidrage med værdifulde observationer.

Foto: Jørgen Peter Kjeldsen; Kortnæbbede Gæs.